

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی
وداروهای گیاهی

زمان و محل برگزاری: ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشگاه شهید بهشتی

مطالعه فلوریستیک منطقه ی دره ارغوان - طرqbه، استان خراسان رضوی Floristic study of Arghavan valley -Torghabeh, Khorasan-e-Razavi Province

وجیهه سادات نوربخش حسینی^{۱*}، حمید اجتهادی^۱، جمیل واعظی^۲، فرشید معماریانی^۳

Vajihe Sadat Noorbakhsh Hosseini^{1*}, Hamid Ejtehadi², Jamil Vaezi³, Farshid Memariani⁴

^۱دانشجو، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم، گروه زیست شناسی. پست الکترونیکی: nourbakhsh326@gmail.com
^۲استاد، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم، گروه زیست شناسی پست الکترونیکی: hejtehadi@yahoo.com
^۳استادیار، دانشگاه فردوسی، دانشکده علوم، گروه زیست شناسی. پست الکترونیکی: jvaezi@yahoo.com
^۴مربی، دانشگاه فردوسی مشهد، پژوهشکده ی علوم گیاهی، گروه گیاهشناسی پست الکترونیکی: memariani@um.ac.ir

چکیده

گیاهان بخشی از ظرفیت مراتع و منابع طبیعی محسوب می شوند و مطالعات فلوریستیک راه شناسایی و معرفی گونه های گیاهی و همچنین بررسی رویشگاه آنها است. همچنین مطالعات فلوریستیک گاه منجر به کشف گونه های جدید و زمینه ساز بررسی های بیشتر در جهت مدیریت، افزایش پتانسیل و بهره برداری از منابع طبیعی می گردد. در این مطالعه دره ارغوان در غرب شهرستان مشهد و در فاصله ۷ کیلومتری جنوب غربی شهر طرqbه در مختصات جغرافیایی طول های "۵۹°۱۶'۲۴" الی "۵۹°۲۴'۱۴" شرقی و عرض های "۳۶°۱۶'۰۵" الی "۳۶°۱۸'۵۵" شمالی مورد مطالعه فلوریستیک قرار گرفت. اقلیم منطقه بر اساس روش دومارتن خشک و بیابانی است. نواحی دشتی و تپه ماهوری شکل دهنده سیمای اصلی دره ارغوان هستند. شناسایی گیاهان دره ارغوان با کمفلورهای معتبر در هر بار یوم دانشکده علوم و پژوهشکده علوم گیاهی دانشگاه فردوسی مشهد انجام شد. در بررسی مقدماتی فلور این منطقه، تعداد ۱۹۷ گونه ی گیاهی شناسایی شد. این گونه ها متعلق به ۱۳۶ سرده و ۴۶ تیره می باشند. بیشترین گونه ها به ترتیب متعلق به تیره های Asteraceae با ۲۵ گونه، تیره Poaceae با ۲۱ و Apiaceae با ۱۸ گونه بودند. بررسی کورولوژی گونه های منطقه ی دره ارغوان نشان داد که اغلب گونه ها متعلق به ناحیه ایران و تورانی هستند. تروفیت ها و همی کریپتوفیت ها از مهمترین اشکال زیستی منطقه هستند.

کلمات کلیدی: فلور، شکل زیستی، دره ی ارغوان

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی وداروهای گیاهی

زمان و محل برگزاری: ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشگاه شهید بهشتی

مقدمه:

کشور پهناور ایران به خاطر آب و هوای متنوعی که داراست دارای فلور بسیار متنوعی بوده و بیشتر گیاهانی که در دنیا می‌رویند در این سرزمین قابل کشت یا شناسایی می‌باشند (زرگری، ۱۳۷۴ و ۱۵) بررسی تنوع گونه‌های گیاهی کشور به عنوان بستری لازم برای مطالعات بوم شناختی، مرتعداری، آبخیزداری، بانک ژن گیاهی کشاورزی و دارویی از اهمیت قابل توجهی برخوردار است. از طرفی شناسایی گونه‌های گیاهی مناطق مختلف امکان انجام مطالعات بعدی در زمینه‌های مختلف علوم زیستی را فراهم می‌نماید (چرخچیان و همکاران، ۱۳۸۷ و ۸۲). از طرفی با توجه به اثرات عوامل متعدد روی بقاء، انتشار و ادامه حیات گونه‌های گیاهی و امکان از بین رفتن و انقراض برخی از گونه‌های حائز اهمیت، شناسایی هرچه سریع‌تر چنین گونه‌هایی را در عرصه‌های مختلف برنامه‌ریزی جهت حفظ آنها را می‌طلبد (صفی‌خانی، ۱۳۸۰ و ۶۲)

با توجه به نقش اساسی فلور هر منطقه که در حقیقت نتیجه واکنش‌های جامعه زیستی در برابر شرایط محیطی کنونی و همچنین در ارتباط مستقیم با تکامل گیاهان در دوران گذشته و وضع جغرافیایی آن دورانها بوده و با توجه به نقش شناسایی گیاهان و اهمیت غیر قابل انکار آن در علوم زیستی و در شناخت طبیعی محیط و بهره‌گیری هر چه بیشتر و معقول‌تر از محیط زیست و بهسازی آن، شناسایی علمی گیاهان در هر یک از این زمینه‌ها چه از نظر پژوهشی و چه از نظر کاربردی اهمیت بنیادی و کلیدی پیدا کرده است. برای رسیدن به این منظور یعنی شناخت دقیق و علمی گیاهان از دانش رده‌بندی بهره گرفته می‌شود. در همین راستا با توجه به اثرات، گونه‌های مهاجم و مهاجر در فلور هر منطقه و احساس وظیفه و مسئولیتی که در حفظ و نگهداری از گونه‌های گیاهی وجود دارد، نتیجه می‌شود که بررسی فلورستیک هر منطقه از اهمیت بالایی برخوردار است، زیرا همانند شناسنامه‌ای برای هر منطقه است که وجود گیاهان و وضعیت آن را نشان می‌دهد (توکلی، ۱۳۸۴ و ۶۸).

در پژوهشی فلور منطقه سیسب بجنورد مورد بررسی قرار گرفت که طی آن ۱۰۶ گونه، ۸۸ جنس و ۳۰ خانواده را نشان می‌دهد. حضور ۱۰۶ گونه گیاهی در عرصه ۴۰۰ هکتاری سیسب نشان دهنده تنوع بالای گونه‌های گیاهی است که آن را می‌توان به علت موقعیت جغرافیایی و قرق بلند مدت منطقه دانست. مهترین گونه‌های گیاهی منطقه Asteraceae، Poaceae و Lamiaceae هستند (نقی‌پور و همکاران، ۱۳۸۹ و ۱۲۱).

منطقه الموت در شمال شرق قزوین دارای ۷۸۲ گونه، یک گونه نهان‌زاد آوندی، ۱۰۸ گونه تک لپه و ۶۷۳ گونه دولپه‌ای است که به ۸۶ تیره و ۴۵۲ جنس تعلق دارند و مهمترین تیره‌های گیاهی منطقه الموت از نظر غنای گونه‌ای عبارتند از: Asteraceae، Fabaceae، Poaceae و Lamiaceae. شکل زیستی غالب منطقه الموت همی‌کیپتوفیت و تروفیت است (چرخچیان و همکاران، ۱۳۸۷ و ۸۱).

مواد و روشها:

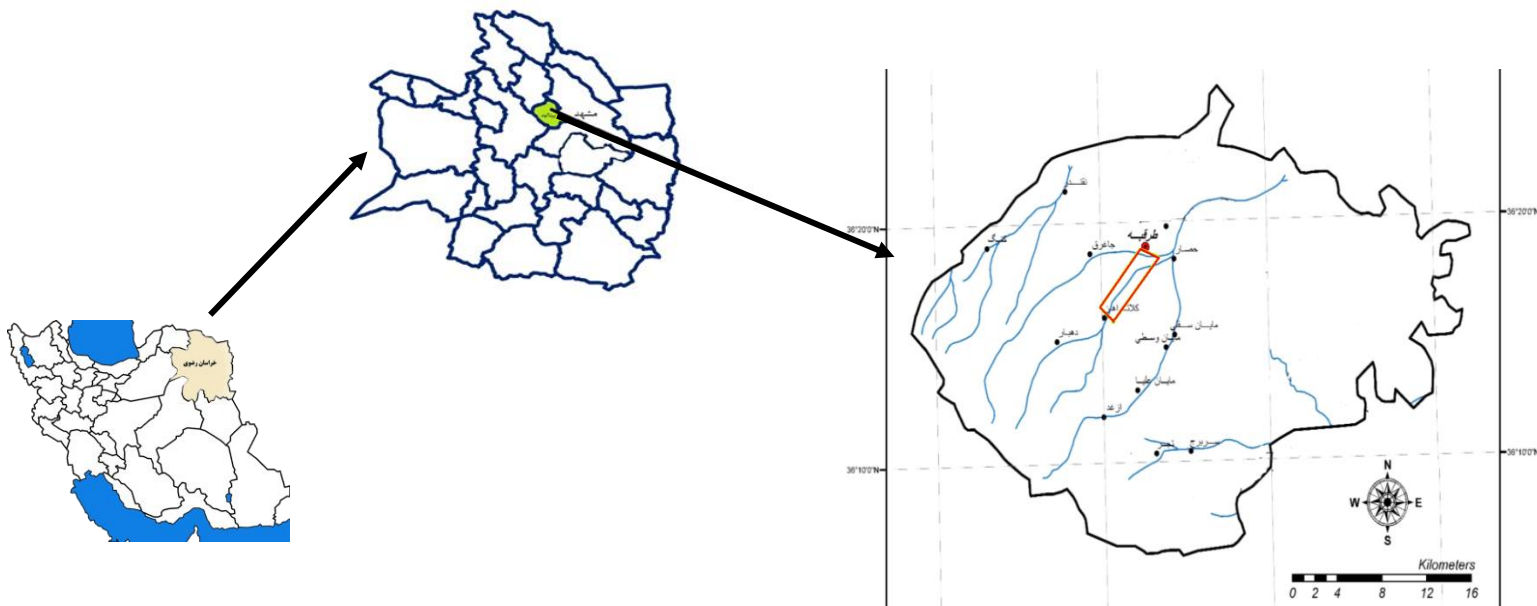
منطقه مورد مطالعه: دره ارغوان با وسعت ۷۰۰ هکتار بخشی از جنگل ارغوان واقع در غرب شهرستان مشهد و در فاصله ۷ کیلومتری جنوب غربی شهر طرنبه است (شکل ۱). از شمال به روستای جغرق، از شمال شرق به روستای حصار، از شرق به روستای میان، از جنوب شرق به میان سفلی و میان وسطی، از جنوب به روستای ازغد و از غرب به دهبان منتهی می‌شود. از نظر مختصات جغرافیایی در محدوده طولهای "۲۴'۱۶" ۵۹ الی "۱۴'۲۴" ۵۹ شرقی و عرض‌های "۰۵'۱۶" ۳۶ الی "۵۵'۱۸" ۳۶ شمالی واقع شده است. نواحی دشتی و تپه ماهوری شکل دهنده سیمای اصلی دره ارغوان هستند (شکل ۱).

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی وداروهای گیاهی

زمان و محل برگزاری: ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشگاه شهید بهشتی

شکل ۱: موقعیت دره ارغوان

طبق اقلیم نمای آمبرژه منطقه دارای اقلیم نیمه خشک سرد است. همچنین متوسط بارندگی سالیانه ۳۱۳ میلی متری باشد. محدوده مطالعاتی دارای ارتفاع حداقل ۱۲۳۴ متر و حداکثر ۲۵۲۹ متر بالاتر از سطح دریا می باشد (شرکت تحلیل گران محیط، ۱۳۹۰). نمونه های گیاهی در اردیبهشت و خرداد ماه ۱۳۹۳ در تمامی نقاط منطقه جمع آوری شد و بعد از تهیه نمونه های هرباریمی به طور دقیق در حد گونه یا واحدهای تحت گونه (زیر گونه یا واریته) با استفاده از منابع معتبر فلورا ایرانیکا (رشینگر ۱۹۶۳-۱۹۹۸) و فلورا ایران (اسدی و همکاران ۱۳۷۶-۱۳۸۰) شناسایی شدند. برای هر گونه، علاوه بر نام علمی، شکل رویشی و کوروتیپ، با استفاده از منابع تعیین شد (جدول ۱).

نتایج:

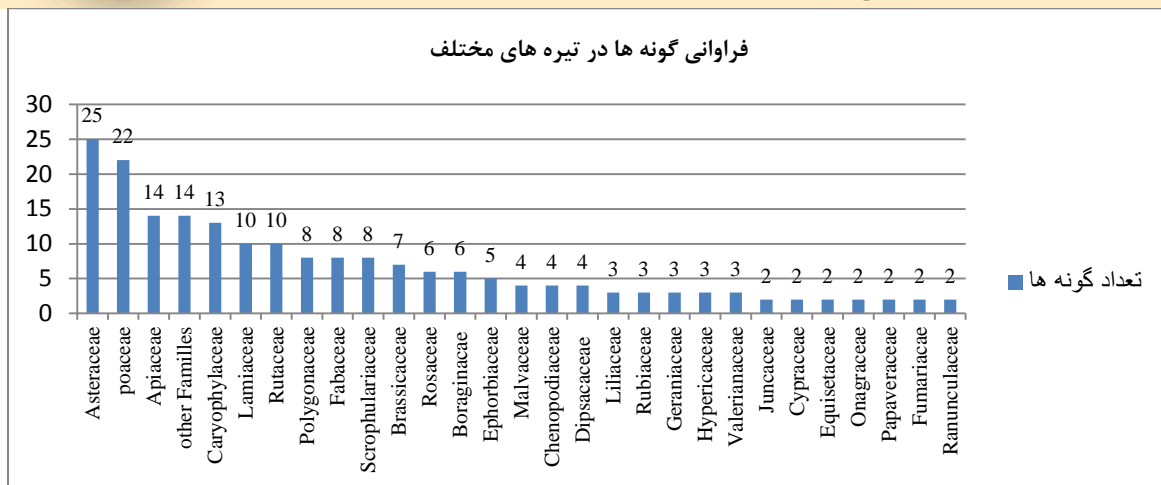
بر اساس نتایج حاصل از بررسی های فلورستیکی، تعداد ۱۹۷ گونه گیاهی آوندی متعلق به ۴۶ تیره و ۱۳۶ جنس شناسایی شد. از این ۱۹۷ گونه، ۱ گونه به ۱ تیره از نهان زادان آوندی، ۳۲ گونه به ۹ تیره از تک لپه ای ها و ۱۶۴ گونه به ۴۷ تیره از دولپه ای ها تعلق دارد (جدول ۱). تیره های Asteraceae با ۲۵ گونه، Poaceae با ۲۲ گونه و Apiaceae با ۱۴ گونه دارای بیشترین گونه بودند (شکل ۲).

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی وداروهای گیاهی

زمان و محل برگزاری: ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشگاه شهید بهشتی

شکل ۲- وضعیت فراوانی گونه ها و تیره های مختلف (others: بیانگر خانواده های تک گونه ای است).

حضور گسترده خانواده Asteraceae می تواند به دلیل تخریب پوشش گیاهی به ویژه چرا در برخی مناطق باشد زیرا هنگام تخریب پوشش گیاهی اعضای خانواده Asteraceae به نحو چشمگیری در منطقه گسترش می یابند. فراوانی گیاهان خانواده Asteraceae در نتایج حاصل از مطالعات فلورستیک منطقه سیساج بجنورد نیز نشان دهنده تخریب پوشش گیاهی است (نقی پور و همکاران، ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰).

جدول ۱: گونه های گیاهی دره ارغوان به ترتیب حروف الفبا، همراه با شکل زیستی (اشکال زیستی شامل: *Ch*: کامفیت، *He*: همی کریپتوفیت، *Ph*: فانروفیت، *Th*: تروفیت، *G.b*: ژئوفیت پیازدار، *G.r*: ژئوفیت ریزوم دار و *G.t*: ژئوفیت غده دار.) و کوروتایپ (شامل: مناطق ایران و تورانی مربوط به: *IT^C*: مرکز، *IT^{C & E}*: مرکز و شرق، *IT^{W & C}*: غرب و مرکز، *IT^{Omni}*: سراسری، *IT^{KK}*: خراسان، کپه داغ، *IT^{KK-E}*: خراسان، کپه داغ - شرق، *IT^{KK-Afgh}*: خراسان، کپه داغ - افغانستان و *IT^{KK-Alborz}*: خراسان، کپه داغ - البرز، *ES*: اروپا - سیرری، *M*: مدیترانه ای، *SS*: صحارا - سندی، *PL*: چند منطقه ای، *COS*: جهان وطن، *SCO*: نیمه جهان وطن)

خانواده	نام علمی گونه	شکل زیستی	پراکنش جغرافیایی
Amaryllidaceae	<i>Allium rubellum</i> M.Bieb.	G.b	IT ^{Cauc-Turk}
Amaryllidaceae	<i>Allium umbilicatum</i> Boiss.	G.b	IT ^C
Amaryllidaceae	<i>Allium xiphopetalum</i> Aitch. & Baker	G.b	IT ^{C & E}
Apiaceae	<i>Astrodaucus orientalis</i> (L.) Drude	IT ^{W&C}	G.t
Apiaceae	<i>Bunium persicum</i> (Boiss.) B. fedtsch.	IT ^{C&E}	G.t
Apiaceae	<i>Caucalis platycarpus</i> L.	IT-M	Th
Apiaceae	<i>Elaeosticta allioides</i> (Regel & Schmalh.) Boiss. (Syn.: <i>Scaligeria allioides</i>)	G.t	IT ^{KK-E}

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی وداروهای گیاه

زمان و محل برگزاری : ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشکاه شهید بهشتی

Apiaceae	<i>Eryngium bungei</i> Boiss.	He	IT ^C
Apiaceae	<i>Ferula flabelliloba</i> Rech. F.& Aell.	He	IT ^{KK}
Apiaceae	<i>Ferula szowitziana</i> DC.	He	IT ^{W & C}
Apiaceae	<i>Ferula xylorhachis</i> Rech.f.	He	IT ^C
Apiaceae	<i>Prangos latiloba</i> Korov.	He	IT ^C
Apiaceae	<i>Prangos bungei</i> Boiss.	IT	He
Apiaceae	<i>Pimpinella affinis</i> Ledeb.	He	IT-ES
Apiaceae	<i>Pimpinella tragium</i> Vill.	He	IT-ES-M
Apiaceae	<i>Scandix aucheri</i> Boiss.	Th	IT-M
Apiaceae	<i>Scandix stellata</i> Banks & Sol.	Th	IT
Araceae	<i>Arum rupicola</i> Boiss.	G.t	IT ^{W & C}
Asparagaceae	<i>Polygonatum sewerzowii</i> Regel	G.r	IT ^{KK-E}
Asphodelaceae	<i>Eremurus spectabilis</i> M.Bieb.	G.r	IT
Asteraceae	<i>Achillea biebersteinii</i> Afan.	He	IT
Asteraceae	<i>Achillea wilhelmsii</i> K.Koch	He	IT
Asteraceae	<i>Artemisia khorassanica</i> Podl.	Ch	IT ^{C & E}
Asteraceae	<i>Artemisia kopetdaghensis</i> Krasch., Popov & Lincz. Ex Poljakov	Ch	IT ^{KK}
Asteraceae	<i>Artemisia persica</i> Boiss.	Ch	IT ^{KK-AIgh.}
Asteraceae	<i>Artemisia scoparia</i> Waldst. & Kit.	Ch	PL
Asteraceae	<i>Carthamus lanatus</i> L.	Th	IT-M
Asteraceae	<i>Carthamus oxyacantha</i> M.Bieb.	Th	IT ^{C & E}
Asteraceae	<i>Centaurea behen</i> L.	He	IT
Asteraceae	<i>Centaurea virgata</i> Lam.	Ch	IT
Asteraceae	<i>Chardinia orientalis</i> Kuntze	Th	IT ^{W & C}
Asteraceae	<i>Chondrilla juncea</i> L.	He	IT-ES-M
Asteraceae	<i>Codonocephalum peacockianum</i> Aitch. & Hemsl.	He	IT
Asteraceae	<i>Cousinia umbrosa</i> Bunge.	He	IT ^{KK-E}
Asteraceae	<i>Crepis pulchra</i> L.	Th	IT
Asteraceae	<i>Echinops orientalis</i> Trautv.	He	IT
Asteraceae	<i>Echinops ritro</i> L.	He	IT ^{W & C}
Asteraceae	<i>Eupatorium cannabinum</i>	He	IT-ES-M
Asteraceae	<i>Helichrysum ocephalum</i> Boiss.	He	IT ^C
Asteraceae	<i>Lactuca persica</i> Boiss.	G.r	IT

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی وداروهای گیاهی

زمان و محل برگزاری : ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشگاه شهید بهشتی

Asteraceae	<i>Lactuca serriola</i> L.	He	IT-Es-M
Asteraceae	<i>Sonchus oleraceus</i> L.	Th	PL
Asteraceae	<i>Tanacetum parthenium</i> Sch.Bip.	He	IT ^C
Asteraceae	<i>Tragopogon gaudanicus</i> Boiss.	He	PL
Asteraceae	<i>Tripleurospermum disciforme</i> Sch.Bip.	Th	IT
Boraginaceae	<i>Echium italicum</i> L.	He	IT-M
Boraginaceae	<i>Lappula barbata</i> Gürke.	Th	IT-M
Boraginaceae	<i>Lappula microcarpa</i> Gürke	Th	IT ^C & E
Boraginaceae	<i>Nonea caspica</i> (Willd.) G.Don.	Th	IT
Boraginaceae	<i>Onosma dichroantha</i> Boiss.	He	IT ^W & C
Boraginaceae	<i>Onosma longiloba</i> Bunge.	He	IT ^{KK} -Alborz
Brassicaceae	<i>Alyssum meniocoides</i> Boiss.	Th	IT ^C
Brassicaceae	<i>Alyssum strigosum</i> Banks & Soland.	Th	IT ^C
Brassicaceae	<i>Alyssum szovitsianum</i> Fisch. & C.A.Mey.	Th	IT-M
Brassicaceae	<i>Camelina rumelica</i> Velen.	Th	IT-ES-M
Brassicaceae	<i>Descurainia sophia</i> (L.) Webb ex Prantl	Th	PL
Caryophyllaceae	<i>Acanthophyllum adenophorum</i> Freyn	Ch	IT ^{KK}
Caryophyllaceae	<i>Acanthophyllum korshinskyi</i> Schischk.	Ch	IT ^{KK} -Agh.
Caryophyllaceae	<i>Acanthophyllum sordidum</i> Bunge ex Boiss.	Ch	IT ^C
Caryophyllaceae	<i>Buffonia oliveraria</i> Ser.	He	IT ^C
Caryophyllaceae	<i>Cerastium dichotomum</i> L.	Th	IT-M
Caryophyllaceae	<i>Dianthus polylepis</i> Bien. Ex Boiss. subsp. <i>binaludensis</i> (Rech. f.) Vaezi f & Behrooz.	Ch	IT ^{KK}
Caryophyllaceae	<i>Diaphanoptera khorasanica</i> Rech.f.	Ch	IT ^{KK}
Caryophyllaceae	<i>Minuartia meyeri</i> (Boiss.) Bornm.	Th	IT
Caryophyllaceae	<i>Silene conoidea</i> L.	Th	IT-M
Caryophyllaceae	<i>Silene latifolia</i> Poir.	He	IT-ES-M
Caryophyllaceae	<i>Silene swertifolia</i> Boiss.	He	IT ^W & C
Caryophyllaceae	<i>Stellaria media</i> (L.) Vill.	Th	SCO
Caryophyllaceae	<i>Velezia rigida</i> L.	Th	IT-M
Chenopodiaceae	<i>Ceratocarpus arenarius</i> L.	Th	IT ^C & E
Chenopodiaceae	<i>Chenopodium album</i> L.	Th	SCO

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی وداروهای گیاهی

زمان و محل برگزاری : ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشگاه شهید بهشتی

Chenopodiaceae	<i>Noaea mucronata</i> (Forssk.) Asch. & Schweinf.	Ch	IT-ES-M
Chenopodiaceae	<i>Salsola kali</i> L.	Th	PL
Cleomaceae	<i>Cleome coluteoides</i> Boiss.	He	IT ^C
Cyperaceae	<i>Carex pachystylis</i> J.Gay	He	IT-ES
Cyperaceae	<i>Carex stenophylla</i> Wahlenb.	He	IT
Dipsacaceae	<i>Dipsacus strigosus</i> Willd. ex Roem. & Schult.	He	IT-ES
Dipsacaceae	<i>Scabiosa flavida</i> Boiss.& Hausskn.	Th	IT
Dipsacaceae	<i>Scabiosa olivieri</i> Coult.	Th	IT ^{W & C}
Dipsacaceae	<i>Scabiosa rotata</i> M.Bieb.	Th	IT ^C
Ephedraceae	<i>Ephedra intermedia</i> Schrenk & C.A.Mey.	Ph	IT ^C
Equisetaceae	<i>Equsetum ramosissimum</i> Desf	PL	G.r
Euphorbiaceae	<i>Chrozophora tinctoria</i> (L.) A.Juss.	Th	IT-M-SS
Euphorbiaceae	<i>Euphorbia falcata</i> L.	Th	IT-ES-M
Euphorbiaceae	<i>Euphorbia microsciadia</i> Boiss.	He	IT ^C
Euphorbiaceae	<i>Euphorbia spinidens</i> Prokh.	He	IT ^{C & E}
Euphorbiaceae	<i>Euphorbia szovitsii</i> Fisch & C.A.Mey.	Th	IT
Fabaceae (Leguminosae)	<i>Astragalus schahrudensis</i> Bunge.	IT	Th
Fabaceae (Leguminosae)	<i>Astragalus sieversianus</i> Pall.	He	IT ^{KK-Alborz}
Fabaceae	<i>Cercis griffithii</i> Boiss.	Ph	IT ^{C & E}
Fabaceae (Leguminosae)	<i>Medicago lupulina</i> L.	Th	PL
Fabaceae (Leguminosae)	<i>Medicago sativa</i> L.	G.r	IT ^C
Fabaceae (Leguminosae)	<i>Meristotropis xanthioides</i> Vassilcz.	He	PL
Fabaceae (Leguminosae)	<i>Trigonella monantha</i> C.A.Mey.	Th	IT
Fabaceae (Leguminosae)	<i>Vicia ervillia</i> (L.) Willd.	Th	IT-M
Fabaceae (Leguminosae)	<i>Vicia sativa</i> subsp. <i>nigra</i> (L.) Ehrh.	Th	IT-ES-M
Frankeniaceae	<i>Frankenia pulverulenta</i> L.	Th	IT-ES-M
Fumariaceae	<i>Fumaria asepala</i> Boiss.	Th	IT-M
Fumariaceae	<i>Fumaria vaillantii</i> Loisel.	Th	IT-ES-M
Geraniaceae	<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'Hér. Ex Aiton	Th	IT-ES-M
Geraniaceae	<i>Geranium kotschyi</i> Boiss.	Th	PL
Geraniaceae	<i>Geranium robertianum</i> L.	G.t	IT ^C
Hypericaceae	<i>Hypericum helianthemoides</i> (Spach) Boiss.	He	PL
Hypericaceae	<i>Hypericum perforatum</i> L.	He	IT ^{W & C}
Hypericaceae	<i>Hypericum scabrum</i> L.	He	IT ^C

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی وداروهای گیاهی

زمان و محل برگزاری : ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشگاه شهید بهشتی

Iridaceae	<i>Iris kopetdagensis</i> (Vved.) B.Mathew & Wendelbo	G.t	IT ^{KK} -Afgh.
Ixioliriaceae	<i>Ixiolirion tataricum</i> (Pall.) Herb.	G.b	IT
Juncaceae	<i>Juncus rigidus</i> Desf.	G.r	PL
Lamiaceae (Labiatae)	<i>Clinopodium graveolens</i> Kuntze.	Th	IT-ES-M
Lamiaceae (Labiatae)	<i>Hymenocrater calycinus</i> Benth.	Ch	IT ^{KK} -Alborz
Lamiaceae (Labiatae)	<i>Hymenocrater sessilifolius</i> Benth.	Ch	IT ^{KK} -Afgh.
Lamiaceae (Labiatae)	<i>Mentha longifolia</i> (L.) Hudson	He	PL
Lamiaceae (Labiatae)	<i>Perovskia abrotanoides</i> Rarel.	Ch	IT ^C & E
Lamiaceae (Labiatae)	<i>Phlomis cancellata</i> Bunge	He	IT ^{KK} -Afgh.
Lamiaceae (Labiatae)	<i>Salvia ceratophylla</i> L.	He	IT ^W & C
Lamiaceae (Labiatae)	<i>Salvia chloroleuca</i> Rech.f. & Aell.	He	IT ^{KK} -Alborz
Lamiaceae (Labiatae)	<i>Scutellaria litwinowii</i> Bornm. & Sint. Ex Bornm.	Ch	IT ^C
Lamiaceae (Labiatae)	<i>Teucrium polium</i> L.	Ch	IT-M
Lamiaceae (Labiatae)	<i>Ziziphora tenuior</i> L.	Th	IT ^{Omni}
Liliaceae	<i>Fritillaria gibbosa</i> Boiss.	G.b	IT ^C
Liliaceae	<i>Gageareticulata</i> (Pall.) Schult. & Schult.f.	G.b	IT
Liliaceae	<i>Tulipa biflora</i> Pall.	G.b	IT ^C & E
Malvaceae	<i>Alcea angulata</i> Freyn & Sint.	He	IT ^C
Malvaceae	<i>Alcea rhyticarpa</i> (Trautv.) Iljin	He	IT ^{KK} -E
Malvaceae	<i>Malva neglecta</i> Wallr.	He	PL
Malvaceae	<i>Malva sylvestris</i> L.	He	IT-ES-M
Onagraceae	<i>Epilobium hirsutum</i> L.	G.r	IT
Onagraceae	<i>Epilobium minutiflorum</i> Hausskn.	G.r	PL
Papaveraceae	<i>Glaucium elegans</i> Fisch & C.A.Mey.	Th	IT
Papaveraceae	<i>Papaver dubium</i> L.	Th	PL
Plantaginaceae	<i>Plantago major</i> L.	He	SCO
Plumbaginaceae	<i>Acantholimon pterostegium</i> Bunge	Ch	IT ^{KK}
Poaceae (Gramineae)	<i>Aegilops tauschii</i> Coss.	Th	IT ^C
Poaceae (Gramineae)	<i>Aegilops triuncialis</i> L.	Th	IT-M
Poaceae (Gramineae)	<i>Avena futua</i> L.	Th	IT-ES
Poaceae (Gramineae)	<i>Avena sativa</i> L.	Th	PL
Poaceae (Gramineae)	<i>Bromus danthoniae</i> Trin.	Th	PL

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی وداروهای گیاه

زمان و محل برگزاری : ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشکاه شهید بهشتی

Poaceae (Gramineae)	<i>Bromus kopetdaghensis</i> Drobov.	Th	PL
Poaceae (Gramineae)	<i>Bromus sterilis</i> L.	He	IT ^{KK} -Alborz
Poaceae (Gramineae)	<i>Bromus tectorum</i> L.	Th	IT-ES-M
Poaceae (Gramineae)	<i>Dactylis glomerata</i> L.	He	PL
Poaceae (Gramineae)	<i>Enneapogon persicus</i> Boiss.	He	IT
Poaceae (Gramineae)	<i>Henrardia persica</i> (Boiss.) C.E.Hubb.	Th	IT-M
Poaceae (Gramineae)	<i>Hordeum murinum</i> L.	Th	IT ^{W & C}
Poaceae (Gramineae)	<i>Melica persica</i> Kunth.	He	IT-SS
Poaceae (Gramineae)	<i>Pennisetum orientale</i> Reich.	He	IT ^{C & E}
Poaceae (Gramineae)	<i>Piptatherum holciforme</i> Roem. & Schult.	He	IT
Poaceae (Gramineae)	<i>Piptatherum microcarpum</i> (Pilg.) Tzvelev.	He	IT- M
Poaceae (Gramineae)	<i>Poa bulbosa</i> L.	He	IT-ES-M
Poaceae (Gramineae)	<i>Setaria viridis</i> (L.) P.Beauv.	Th	PL
Poaceae (Gramineae)	<i>Stipa hohenackeriana</i> Trin. & Rupr.	He	IT ^{Omni}
Poaceae (Gramineae)	<i>Taeniatherum caput-medusae</i> (L.) Nevski (Syn.: <i>Taeniatherum crinitum</i>)	Th	IT-ES-M
Poaceae (Gramineae)	<i>Triticum aestivum</i> L.	Th	IT-ES-M
Polygonaceae	<i>Atrophaxis binludensis</i> S.Tavakkoli, Mozaff. f.k&Osalo	Ch	IT ^{KK}
Polygonaceae	<i>Polygonum aviculare</i> L.	Th	COS
Polygonaceae	<i>Polygonum afghanicum</i> Meisn.	He	IT ^C
Polygonaceae	<i>Pteropyrum aucheri</i> Jaub. & Spach.	Ch	IT ^C
Polygonaceae	<i>Rumex chalepensis</i> Mill.	He	IT
Polygonaceae	<i>Rumex pulcher</i> L.	G.t	IT-M
Polygonaceae	<i>Rumex thjanschanicus</i> Los.	He	IT-M
Polygonaceae	<i>Rumex tuberosus</i> L.	He	IT ^{KK-E}
Primulaceae	<i>Anagallis arvensis</i> L. subsp. <i>arvensis</i> var. <i>caerulea</i> (L.) Gouan	Th	PL
Primulaceae	<i>Samolus valerandi</i> L.	He	PL
Ranunculaceae	<i>Delphinium semibarbatum</i> Bien. ex Boiss.	G.t	IT ^{KK-E}
Ranunculaceae	<i>Nigella integrifolia</i> Regel	Th	IT ^{C & E}
Resedaceae	<i>Reseda lutea</i> L.	He	IT-ES-M
Rosaceae	<i>Amygdalus spinosissima</i> Bge. subsp. <i>turcomanica</i> (Lincz.) Bro	Ph	IT ^{KK}
Rosaceae	<i>Crataegus pseudoheterophylla</i> subsp. <i>turkestanica</i> .	Ph	IT ^{KK-E}
Rosaceae	<i>Rosa beggeriana</i> Schrenk	Ph	IT ^{C & E}
Rosaceae	<i>Rosa persica</i> Michx. ex Juss.	Ch	IT ^{C & E}

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی وداروهای گیاهی

زمان و محل برگزاری : ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشگاه شهید بهشتی

Rosaceae	<i>Rubus casesius</i> L.	He	IT-ES-M
Rosaceae	<i>Sanguisorba minor</i> Scop.	Ph	IT-ES
Rubiaceae	<i>Galium aparine</i> L.	Th	PL
Rubiaceae	<i>Galium humifusum</i> M.Bieb.	Th	IT-M
Rubiaceae	<i>Callipeltis cucullaria</i> (L.) DC.	He	IT-M
Rutaceae	<i>Haplophyllum pilosum</i> Franch.	He	IT ^{C & E}
Scrophulariaceae	<i>Scrophularia umbrosa</i> Dumort.	He	IT ^C
Scrophulariaceae	<i>Scrophularia variegata</i> M.Bieb.	Ch	IT-ES
Scrophulariaceae	<i>Verbascum cheiranthifolium</i> Boiss.	He	IT ^{W & C}
Scrophulariaceae	<i>Verbascum macrocarpum</i> Boiss.	He	IT
Scrophulariaceae	<i>Verbascum songaricum</i> Schrenk ex Fisch. & C.A.Mey.	He	IT
Scrophulariaceae	<i>Verbascum speciosum</i> Opiz	He	IT-M
Scrophulariaceae	<i>Veronica anagallis-aquatica</i> L.	G.r	IT
Scrophulariaceae	<i>Veronica campylopoda</i> Boiss.	Th	IT ^{Omni}
Scrophulariaceae	<i>Veronicaferganica</i> Popov.	Th	IT ^{C & E}
Scrophulariaceae	<i>Veronica hederifolia</i> L.	Th	IT-ES-M
Solanaceae	<i>Solanum nigrum</i> L.	Th	COS
Tamaricaceae	<i>Tamarix ramosissima</i> Ledeb.	Ph	PL
Thymelaeaceae	<i>Diarthron vesiculosum</i> Endl.	Th	IT
Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L. subsp.dioica	He	SCO
Valerianaceae	<i>Valerianella coronata</i> (L.) DC.	Th	IT-ES
Valerianaceae	<i>Valerianella cymbaearpa</i> C.A. Mey.	Th	IT
Valerianaceae	<i>Valerianella oxyrhyncha</i> Fisch & C.A.Mey.	Th	IT
Violaceae	<i>Viola occulta</i> Lehm.	Th	IT ^{Omni}
Zygophyllaceae	<i>Zygophyllum atriplicoides</i> Fisch. & C.A.Mey.	Ch	IT ^{C & E}

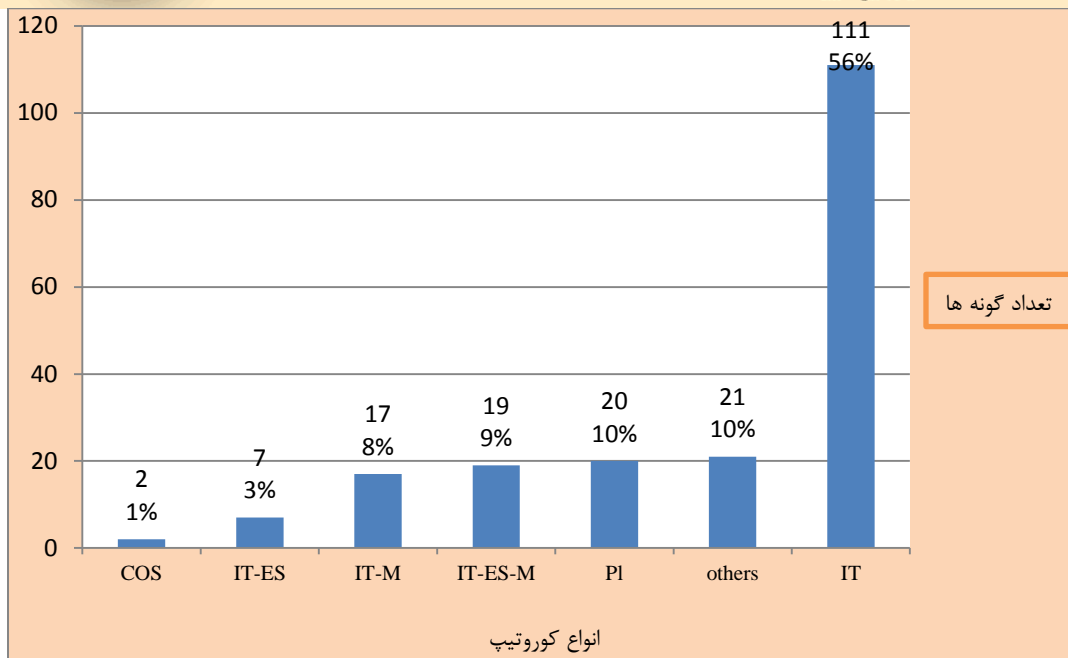
همچنین براساس تجزیه و تحلیل داده‌ها بر مبنای پراکنش جغرافیایی گیاهان مشخص شد که گونه‌های متعلق به ناحیه ایران - تورانی با ۵۶٪ دارای بیشترین پراکندگی در سطح منطقه هستند (شکل-۳). همچنین کوروتایپ گونه‌ها نیز بر اساس طبقه بندی نواحی جغرافیای گیاهی ایران (Akhani, 1998) نشان می‌دهد که گیاهانی با کوروتایپ ایران - تورانی در منطقه مورد مطالعه بیشتر تحت تاثیر عناصر ایران و تورانی با پراکندگی مرکزی و در رتبه بعدی عناصر ایران و تورانی با پراکندگی مرکز و شرق هستند.

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی و داروهای گیاهی

زمان و محل برگزاری : ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشکاه شهید بهشتی

شکل ۳- کوروتیپ عناصر رویشی منطقه دره ارغوان

کوروتایپ IT: ایران-تورانی، (others: مناطق ایران و تورانی مربوط به: IT^C: مرکز، IT^{C&E}: مرکز و شرق، IT^{W&C}: غرب و مرکز، IT^{Omni}: سراسری، IT^{KK}: خراسان، کپه‌داغ، IT^{KK-E}: خراسان، کپه‌داغ-شرق، IT^{KK-Afgh}: خراسان، کپه‌داغ - افغانستان و IT^{KK-Alborz}: خراسان، کپه‌داغ - البرز، ES: اروپا-سیبری، M: مدیترانه‌ای، SS: صحارا-سندی، PL: چند منطقه‌ای، COS: جهان وطن، SCO: نیمه جهان وطن، IT-ES (ایران-تورانی-اروپا-سیبری)، IT-SS-M: (ایران-تورانی، صحرا-سندی، مدیترانه‌ای)، IT-SS: ایران-تورانی، صحرا سندی، IT^{Cauc-Turk}

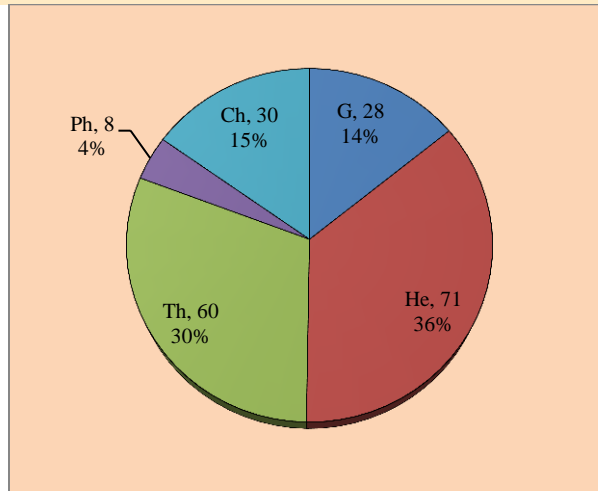
بررسی شکل‌زیستی گیاهان منطقه نشان می‌دهد که گیاهان همی کریپتوفیت و تروفیت به ترتیب با ۷۱ و ۶۰ گونه فراوان‌ترین گونه‌های گیاهی منطقه را تشکیل می‌دهند (شکل ۴).

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی وداروهای گیاهی

زمان و محل برگزاری : ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشگاه شهید بهشتی

شکل ۴: شکل زیستی گیاهان همراه با تعداد گونه‌ها و فراوانی نسبی (درصد) آنها در هر گروه. (H: همی کریپتوفی / Hemicryptophytes, G: ژئوفیتها/Geophytes, Ph: فانروفیتها/Phanerophytes, Th: تروفیتها, Therophytes, Ch: کامفیتها/Chamaephytes).

بحث و نتیجه‌گیری:

خانواده Asteraceae با ۲۵ گونه فراوان‌ترین خانواده منطقه دره ارغوان است که حضور آن می‌تواند به دلیل تخریب پوشش گیاهی به ویژه چرا در برخی مناطق باشد زیرا هنگام تخریب پوشش گیاهی اعضای خانواده Asteraceae به نحو چشمگیری در منطقه گسترش می‌یابند. با توجه به قرار گرفتن دهبار در منطقه ایران و تورانی، غلبه عناصر رویشی آن (۵۶٪ گونه‌ها) در منطقه امری بدیهی و قابل توجیه است. درصد پایین عناصر سایر نواحی رویشی در این منطقه به علت دوری آن از نواحی رویشی دیگر است. پژوهشهای مشابه در مناطق شهرستان‌های همجواری جمله کلات - زیرجان گناباد (وائقی و همکاران، ۱۳۸۷ و ۸۷)، منطقه حفاظت شده هلالی (سخنور و همکاران، ۱۳۹۲ و ۹۹)، منطقه سیسب (نقی پور برج و همکاران، ۱۳۸۹ و ۱۲۲) و حوزه آبخیز زنگانو (امیری و جبارزاده، ۱۳۹۰ و ۱۵) نیز غلبه عناصر ایران و تورانی را تایید می‌کنند. (عماد زاده و همکاران، ۱۳۸۶ و ۵۴) نیز با مطالعه فلور منطقه فریزی (واقع در کوه‌های بینالود) گونه‌های ایرانی و تورانی را ۵۶/۸٪ گونه‌های منطقه گزارش کردند.

طیف بیولوژیکی در اقلیم‌های مختلف با هم متفاوت بوده و هر طیفی حکایت از وضع آب و هوا و موقعیت اقلیمی آن دارد. غالبیت اشکال زیستی همی کریپتوفیت و تروفیت نشان‌دهنده سازگاری این اشکال زیستی به شرایط محیطی خشک منطقه در نیمه دوم فصل بهار و فصل تابستان است. بررسی طیف جغرافیای گیاهی گونه‌های منطقه نشان‌دهنده غلبه گونه‌های انحصاری ناحیه رویشی ایران - تورانی بیانگر افزایش سریع دامنه‌های ارتفاعی منطقه است (عصری، ۱۳۸۱ و ۳۷۶) بنابراین ارتباط بین اقلیم و شکل زیستی گیاهان منطقه قابل توجیه است. تروفیت‌ها از لحاظ فراوانی در رتبه دوم قرار گرفته‌اند حضور فراوان تروفیت‌ها را می‌توان به تخریب‌های صورت گرفته در منطقه نسبت داد چرا که حضور زیاد دام و رعایت نکردن فصل چرا که باعث تخریب و تغییر ترکیب گونه‌های گیاهی شده است. (کاظمیان و همکاران، ۱۳۸۳ و ۶۲) نیز در مطالعه خود، حضور تروفیت‌ها را نتیجه تخریب‌های صورت گرفته و خشکسالی دانسته است. درصد پایین شکل زیستی فانروفیت نشان می‌دهد که این منطقه استعداد استقرار گیاهان درختی را دارد به خصوص که این منطقه رویشگاه طبیعی درختچه‌های ارغوان نیز است، ولی لازم است شرایط توالی پوشش گیاهی فراهم و حفاظت و جلوگیری از تخریب منطقه مهیا شود.

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی وداروهای گیاهی

زمان و محل برگزاری: ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشگاه شهید بهشتی

مطالعه پوشش گیاهی در حل مسائل اکولوژیکی مانند حفاظت بیولوژیکی و مدیریت منابع طبیعی مفید بوده و بر اساس نتایج حاصل از آن می توان روند تغییرات آینده را پیش بینی کرد. شناخت عناصر گیاهی موجود در یک منطقه به عنوان زیر بنایی برای سایر تحقیقات محسوب شده و می تواند نقطه شروعی برای مطالعات بعدی باشد. از انجایی که انتشار و توسعه گونه ها گیاهی در طبیعت بر حسب تصادف نبوده و هر گونه بنا به سرشت اکولوژیکی خود، رویشگاه مناسب خود را انتخاب نموده و همواره بین پوشش گیاهی یک منطقه و شرایط محیطی حاکم بر آن یک همبستگی و ارتباط عمیق برقرار است. بنابراین شناسایی عناصر گیاهی یک منطقه و تجزیه و تحلیل سرشت اکولوژیکی هر یک از آنها می تواند راهنمای خوبی برای تشخیص خصوصیات اکولوژیکی و پتانسیل رویشی آن منطقه محسوب می شود (اسماعیل زاده و همکاران، ۱۳۸۳ و ۶۷)

منابع:

- اسماعیل زاده، ا.، حسینی، س. م.، و اولادی، ج.، معرفی فلور، شکل زیستی و پراکنش جغرافیایی گیاهان رویشگاه سرخدار افراخته ، مجله پژوهش و سازندگی در منابع طبیعی، شماره ۶۸، صفحه ۶۶-۷۶
- امیری م. و جبارزاده پ. ۱۳۹۰. مطالعه فلورستیک حوزه آبخیز زنگلانلو (استان خراسان رضوی). تاکسونومی و بیوسیستماتیک، ۵(۱۶): ۱-۱۶.
- سخنور ف.، اجتهادی ح.، واعظی ج.، معماربانی ف.، جوهرچی م. و رنجبر ز. ۱۳۹۲. فلور، شکل زیستی و پراکنش جغرافیایی منطقه حفاظت شده هلالی در استان خراسان رضوی. تاکسونومی و بیوسیستماتیک، ۵(۱۶): ۸۵-۱۰۰.
- چرخچیان، م.، اکبری نیا، ا.، و ابطحی، ف.، ۱۳۸۷. معرفی فلور منطقه الموت استان قزوین. مجله پژوهش و سازندگی در منابع طبیعی، شماره ۸۱، ۱۱۲ صفحه
- عصری، و مهرنیا، م.، ۱۳۸۱. معرفی گیاهان بخش مرکزی منطقه حفاظت شده سفید کوه، مجله منابع طبیعی ایران. شماره ۵۵، صفحات: ۳۷۶-۳۶۳.
- عماد زاده، خ. ۱۳۸۶. مطالعه و بررسی فلورستیک و اکولوژیک پوشش گیاهی منطقه فریزی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه فردوسی مشهد. صفحات ۸۲-۱.
- صفی خانی، ک.، ۱۳۸۰. بررسی فلور منطقه حفاظت شده لشکر در ملایر، خان گرمز و کیان نهبوند در استان همدان (پایان نامه کارشناسی ارشد)، دانشگاه اصفهان: صفحات ۸۷-۶۱.
- توکلی، ز.، مظفریان، ۱۳۸۴. بررسی فلور حوزه آبخیز سد کبار قم، مجله پژوهش و سازندگی، شماره ۶۶: صفحه ۶۷-۵۷.
- وائقی پ.، اجتهادی ح. و ذکایی م. ۱۳۸۷. بررسی فلور، شکل زیستی و کورولوژی عناصر گیاهی در ارتفاعات کلات- زیرجان گناباد، خراسان رضوی. ایران، نشریه علوم دانشگاه تربیت معلم، ۸(۱): ۷۵-۸۸.
- نقی پور، ع.، آقاخانی، م.، و توکلی، ح.، فصلنامه علوم و فنون منابع طبیعی، سال پنجم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۸۹ صفحات ۱۲۳-۱۱۴.

Akhani, H. (1998) Plant Biodiversity of Golestan National Park. *Stapfia* 53: 1-411.

IPNI (2015) The International Plant Names Index. Retrieved from <http://www.ipni.org>. On: 10 May 2015.

1st National Conference on
Herbs and Herbal Medicine
May 21, 2015

همایش ملی گیاهان دارویی
و داروهای گیاهی

زمان و محل برگزاری: ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
سالن همایش های دانشگاه شهید بهشتی

ISC SID CIVILICA جهاد کشاورزی جهاد کشاورزی

سازمان ملی تحقیقات
آموزش و ترویج کشاورزی

KazemianT, A., Saghafi, F. and Assadi, M. (2004) Floristic study of Bande- Gloestan and identification biological forms and chorotypes of plants. Pajouhesh and Sazandegi 64: 48-62 (in Persian).